

Reactie van Wakker Dier op de brief van Staatssecretaris Bleker (<http://bit.ly/z6z6qV>)

Algemeen:

Staatssecretaris Bleker gaat op een groot aantal details de discussie aan, veelal definitiekwesties. De grote boodschap uit ons rapport blijft echter onbeantwoord: hoe kan het dat geld van de Nederlandse belastingbetaler wordt besteedt aan de realisering van megastallen in het buitenland, terwijl er in Nederland (terecht) zoveel weerstand is tegen megastallen.

Reactie op punten:

Staatssecretaris Bleker: "Er zijn niet jaarlijks 'tientallen miljoenen' naar veehouderij projecten gegaan. In totaal is slechts rond de 8% (in de periode 1990 t/m 2008 is €38.726.717 gecommiteerd aan de intensieve veehouderij op een totaal van ruim €475 miljoen) van het totale bedrag dat naar deze landen is gegaan naar deze projecten gegaan.

Reactie Wakker Dier: 38 miljoen euro is betaald aan de intensieve veehouderij. Me dunkt een hoog bedrag. Wij spraken overigens niet over 'jaarlijks tientallen miljoenen aan de veehouderij'. Niet duidelijk is wat Bleker schaaft onder 'intensieve veehouderij'.

Staatssecretaris Bleker: Er was geen sprake van subsidiëring van dierenleed. Het rapport stelt in paragraaf 3.1 ten onrechte dat er bij de subsidies buitenland geen voorwaarden zijn voor dierenwelzijn. Voor alle aanvragen waren de dat criteria voor dierenwelzijn inbegrepen in de MVO toetsing voor veehouderij projecten.

Reactie Wakker Dier: Nergens in de projectvoorwaarden zijn specifieke minimale eisen voor dierenwelzijn terug te vinden. Ook in de openbare projectvoorstellen wordt niets of amper iets over dierenwelzijn gezegd. De genoemde 10 voorbeeldprojecten zouden nooit zijn goedgekeurd als serieuze eisen op het gebied van dierenwelzijn zouden gelden. Helaas is er bij een MVO toetsing geen sprake van specifieke minimum eisen voor dierenwelzijn¹. De internationaal erkende richtlijnen voor MVO zijn vastgelegd door de OESO, ILO en VN. Zelfs in de herziene (2011) OESO richtlijnen is helemaal geen enkel specifiek criterium voor dierenwelzijn opgenomen. Zie ook de paragraaf 3.1 en 3.2 in rapport Wakker Dier.

Staatssecretaris Bleker: De lokale markten werden niet verstoord. De transitie naar een (sociale) markteconomie werd juist bevorderd. Daarbij is het van belang om de structuur van de veehouderijsector in Oost Europa in ogenschouw te nemen. Het ging daar niet zozeer om intensivering in de zin van schaalvergroting, maar om modernisering (met betrekking tot productie, milieuaspecten, arbeidsomstandigheden en diergezondheid- en huisvestingomstandigheden) van naar Nederlandse maatstaven omvangrijke maar zeer inefficiënte bedrijven.

Reactie Wakker Dier: Een groot aantal projecten had als hoofddoelstelling de schaalvergroting. Megastallen in een regio waar kleinschaligheid de boeventoon

---

¹ <http://www.mvonederland.nl/thema/dierenwelzijn>

voert, werkt zeker marktverstoring. Dergelijke megastallen hebben grote hoeveelheden gestandaardiseerd voer, stalinrichting en dieren nodig. Die worden vaak verkregen op de internationale markt in plaats van via handel met de plaatselijke kleinschalige industrie en landbouw. Zij profiteren dan ook amper van dit soort megaprojecten maar hebben wel last van de marktverstoring door de enorme hoeveelheid vlees die ineens op de markt wordt gebracht.

Staatssecretaris Bleker: Voorbeeld 1 Subsidie aan miljardair Abramovich
Onjuistheden: In het rapport van WD hier wordt vermeld "In het jaar van subsidietoekenning, in 2006, bedroeg de omzet..." Dat is onjuist. Het project werd reeds in 2002 goedgekeurd en op 1 januari 2003 gestart. In het rapport van WD wordt gesteld dat het bedrijf op het moment van subsidieverlening (volgens WD in 2006) onderdeel was van "Millhouse Capitals, de onderneming van Abramovich." EVD heeft de lokale partner bezocht in augustus 2002. Bij dat bezoek kwam naar voren dat het bedrijf voor 10% in handen was van werknemers en voor 90% in handen van "een aantal private ondernemingen, waaronder een oliemaatschappij."

Reactie Wakker Dier: Deze oliemaatschappij is Sibneft, destijds in handen van Abramovich. Sibneft werd in 2001 ondergebracht bij Millhouse Capital, en was al sinds de jaren negentig in handen van Abramovich. Het subsidiebesluit dateert inderdaad van 2002, het project is tussen 2006 en 2008 uitgevoerd, waarbij de betalingen plaatsvonden.

Staatssecretaris Bleker: Er wordt gesteld: "PSOM gelden zijn bedoeld voor bedrijven die niet voldoende commerciële middelen hebben om het voorgestelde project uit te voeren." Dat is onjuist en niet van toepassing op dit project. Dit was een opdracht in het kader van PSO (Programma Samenwerking Oost-Europa, de voorloper van PSOM) dat mede positionering van het Nederlandse bedrijven op het oog had. Meerdere Nederlandse bedrijven hebben in het kader van dit project kennis en technologie geleverd.

Reactie Wakker Dier: Ook het PSO programma stelt als voorwaarde dat het project niet commercieel financierbaar is. Zie hiervoor het evaluatierapport² van het PSO programma 1998 - 2002, waarin wordt geconcludeerd: 'In één geval werd achteraf geoordeeld dat het project ook op basis van commerciële financiering mogelijk was geweest.' en 'Verder hebben we geconstateerd dat vanuit het oogpunt van de lokale partijen er soms wel alternatieve financieringsbronnen zijn voor projecten.' en "Naar ons oordeel is het PSO een additionele faciliteit voor bedrijven die zaken willen doen in Oost-Europa en daarvoor niet op een andere wijze financiering kunnen verkrijgen.'

Staatssecretaris Bleker: Nuanceringen: Omsky Bacon was een reeds bestaande onderneming met reeds bestaande 'megastallen' die ontstaan zijn door de collectivisatie in de Sovjet Unie. Het project heeft bijgedragen aan verbetering van het dierenwelzijn, doordat 3 verouderde stallen werden ingericht met state-of-the-art inrichting. De stallen waren tot dan toe voorzien van verouderde sovjet installaties. Omsky Bacon had op het moment van projectaanvraag een groei-doelstelling van 280.000 varkens in 2002 naar 500.000 varkens in 2010.

Reactie Wakker Dier: Desalniettemin meende de Nederlandse overheid dat daar nog meer varkens aan toegevoegd konden worden. Doelstelling van het project was een uitbreiding van de slachtcapaciteit van 250.000 naar 500.000 varkens per jaar. Bleker noemt in het geheel geen concrete verbeteringen o.g.v. dierenwelzijn. In de openbare informatie over het project is dit ook niet terug te vinden.

---

² <https://zoek.officiëlebevestigingen.nl/dossier/29800-XIII/kst-29800-XIII-31-b1?resultIndex=144&sorttype=1&sortorder=4>

Staatssecretaris Bleker: Voorbeeld 2 Hybro B.V. - Roemenie

Aangezien dit een project is dat eind 2004 is afgesloten, is er al jaren geen contact met de Roemeense partij geweest vanuit NL EVD Internationaal (Agentschap). Er is dus geen wetenschap hier over de uitspraken van de betreffende manager. Wel citeert WD hem m.b.t. de productie efficiëntie die aanzienlijk gestegen is. Een goede opsteker voor de realisatie van de doelen van het PSO(M) EZ programma. Wat betreft de opmerkingen van WD over m2 bezetting: de grootouderdieren zijn in 2003/ 2004 geleverd. Dat betekent dat van de nakomelingen van die dieren geen productie meer is. Als er momenteel bezettingen bereikt worden van 48 kg/m2 is dat met andere dieren.

Reactie Wakker Dier: Hier blijkt al de desinteresse in dierenwelzijn bij de staatssecretaris en in de regeling. Productie-efficiëntie betekende in dit geval meer extreme groei van plofkippen met aanzienlijk minder ruimte per dier. De subsidie maakte de uitbreiding mogelijk, uiteraard momenteel met andere dieren dan destijds. Maar zeer waarschijnlijk heeft naar aanleiding van dit project Hybro (nu onderdeel van Hendrix Genetics) ook in de jaren hierna Parent of Grandparent Stock geleverd of zijn andere plofkiprassen gebruikt, want het was uiteraard niet de intentie om slechts tijdelijk een 'efficiëntieverbetering' te realiseren. Met Nederlands belastinggeld is deze relatie en 'efficiëntieverbetering' mogelijk gemaakt. Van Roemenie is bekend dat ze het niet zo nauw nemen met het naleven van de Europese normen voor dierenwelzijn.

Staatssecretaris Bleker: Voorbeeld 3 Van Genugten in Bosnië

De biggen die vetgemest moeten worden, zouden volgens het projectplan aangeleverd worden door 15 Bosnische boeren.

Reactie Wakker Dier: De Bosnische zakenpartner van Van Genugten bevestigde aan Wakker Dier dat de biggen niet van plaatselijke boeren zullen worden afgenomen, in ieder geval niet de eerste 2 jaar. In die jaren zullen de biggen uit Nederland geïmporteerd worden. Dit is van groot belang in verband met werkgelegenheid, dierenwelzijn en dierziektegevaar. Zie verdere motivatie in onze reactie op de brief van staatssecretaris Knapen.

Staatssecretaris Bleker: Voorbeeld 4 Hendrix Genetics Kroatie

Binnen het project zijn diervriendelijke grondstelsels stallen voor opfok leghennen gefinancierd. Dit mede als voorbereiding op de EU regels die van kracht zouden worden bij toetreding van Kroatië tot de EU. Alhoewel geen onderdeel van het project, was het de bedoeling om in de follow up van het project ook diervriendelijke grond- of volière huisvesting voor de geproduceerde legkippen te realiseren. Als de term plofkip al relevant is voor dieren die gefokt zijn voor eierproductie, dan geeft het een verkeerd beeld. In dit project ging het om het opzetten van een bedrijf voor de productie van consumptie-eieren.

Reactie Wakker Dier: Gebouwd is volgens de minimale normen die gelden bij toetreding. Van extra welzijn is geen sprake. Ook deze manier van het houden van legkippen ondervinden dieren veel stress en kunnen ze natuurlijke behoeften niet uitoefenen, wat resulteert in kannibalisme. Om al te veel uitval tegen te gaan worden de snavels geknipt, een pijnlijke ingreep³.

Ook legkippen zijn zeer ver doorgefokt op een hoge produktie met dierenleed tot gevolg. We verwijzen hiervoor naar pagina 50 EFSA rapport 'on welfare layer hens'⁴: 'De extreem hoge productieniveaus kunnen leiden tot ziektes en verminderd dierenwelzijn.'

³ http://www.efsa.europa.eu/EFSA/Scientific_Opinion/lh_scirep_final1.pdf p 74

⁴ http://www.efsa.europa.eu/EFSA/Scientific_Opinion/lh_scirep_final1.pdf

Staatssecretaris Bleker: Voorbeeld 5 Broederij Rusland (4.5)

Voor dit project is een wijziging opgetreden; de samenwerking tussen Pronk en Kubansky is niet van de grond gekomen maar in plaats daarvan heeft Pronk een samenwerking aangegaan met Seymovskaya Ptitsefabrika in Volodarsk. Dit is een consumptie-ei producent en de in het kader van het project geleverde broederij is dan ook bestemd voor het produceren van eendagskuikens voor leghennen en niet voor vleeskuikens.

Reactie Wakker Dier: Dat maakt het niet beter, integendeel: Seymovskaya is een megalegbatterij⁵. In 2006 had het bedrijf 1 miljoen legkippen, inmiddels zijn het er 1,8 miljoen⁶. De broederij is door Nederland geleverd, daarna gaan de uitgebroede kuikens de mega-legbatterij in.

Staatssecretaris Bleker: Voorbeeld 6 Vleeskuikenproductie Kazachstan

Nuancering: Dit project was vooral bedoeld voor de verbetering van de productie efficiëntie van het Kazakhstaanse bedrijf. In de opdracht is met Nederlandse uitvoerder afgesproken dat er binnen het project aandacht zou zijn voor dierenwelzijn en milieu. Het geleverde stalsysteem is het diervriendelijke grondstelsel.

Reactie Wakker Dier: In subsidievoorwaarden worden gangbaar concrete eisen vastgelegd. Naar wij mogen hopen komen aanvragers er niet mee weg als ze 'aandacht voor dierenwelzijn' beloven. Vleeskuikens worden gangbaar gehouden op een grondstelsel, kooisystemen zijn uitzondering. Grondstelsels kennen grote welzijnsproblemen.

Staatssecretaris Bleker: Voorbeeld 8 Topigs in Servië, Kroatië en Moldavië

Topigs is geen ontvanger van de subsidies, maar heeft indirect geprofiteerd van het project. Het project in Kroatië (PSO02CR1/14). Het naar 'een hoger niveau' tillen, zoals wakker dier tussen aanhalingstekens zet, heeft niet alleen te maken met het verbeteren van de efficiëntie, maar ook met het verbeteren van dierenwelzijn, het milieuvriendelijker maken van het productieproces en verbeteren van de gezondheid van de varkens. Het bedrijf Topigs focust hier ook en stelt hiervoor ook een MVO Jaarverslag. op

Reactie Wakker Dier: Qua dierenwelzijn bericht Topigs pas sinds 2010 dat het voldoet aan de code EFABAR⁷. Echter deze code is opgesteld door en voor KI- en fokkerijbedrijven. De dierenwelzijneisen klinken op papier mooi, maar de hele code is erop gericht om het dier aan te passen aan de dierenwaardige omstandigheden waarin ze gehouden worden, in plaats van andersom.

Staatssecretaris Bleker: Voorbeeld 9 Van Drie (Alpuro)- Kroatië

Ten onrechte wordt beweerd dat het project gegund is aan de VanDrie groep. De uitvoerder is Alpuro en die is onafhankelijk van de VanDrie groep. Alpuro heeft in Nederland een belangrijke positieve rol gespeeld bij de discussie over dierenwelzijn in de vleeskalverensector middels het Petersfarm concept. In het rapport wordt gesuggereerd dat het PSO-project (geen PSOM en geen subsidie, PSO05CR11) zich niet aan de EU-regels houdt van animal welfare, omdat de Kroatische wetgeving soepeler is. In het projectsheet waar WD naar verwijst, staat juist expliciet dat de kalveren gehouden zullen worden volgens de strengere EU standaarden. WD suggereert ook dat het project ervoor heeft gezorgd dat het holsteinras is geïntroduceerd in Kroatië, maar dat is niet het geval.

Reactie Wakker Dier: Alpuro is overgenomen door Van Drie in 2010. Kalfsvleesproductie is bij uitstek dierenvriendelijk. Het concept Peter's Farm geeft

⁵ <http://www.innov.ru/nnbe/13/069-1-e.htm>

⁶ <http://www.seyma.ru>

⁷ <http://www.efab.org/LinkClick.aspx?fileticket=sNQGFm62iw%3d&tabid=63>

enige verbetering maar het betroffen destijds nog steeds kalveren met een extreem laag hemoglobinegehalte, waarbij sprake was van bloedarmoede. In de projectsheet staat alleen dat er groepshuisvesting volgens EUstandaarden zal worden toegepast. Wakker Dier suggereert NIET dat Alpuro het ras heeft geïntroduceerd. Wel dat Alpuro ook voor het Holstein ras kiest en daarmee voor homogenisering, terwijl bekend is dat de Simmensteins beter voldoen.

Staatssecretaris Bleker: Voorbeeld 10 Kalverstallen in Rusland

Dit project is niet van de grond gekomen. Nadat al in een vroeg stadium de Russische partij Nesterovka zich had teruggetrokken is nog geprobeerd met een andere Russische partij het project te realiseren. Die moest echter ook zich terugtrekken door een probleem met de financiering van de eigen bijdrage voor het project. Hier moet echter nog aangetekend worden, dat is afgesproken dat via het project de diervriendelijke productienormen van SKV in Rusland geïntroduceerd zouden worden.

Reactie Wakker Dier: Dat het project is mislukt had Wakker Dier ook al geconcludeerd. Maar wat is er met het geld gebeurd - is dit ooit teruggestort in de kas van de Nederlandse overheid? Van de tien projecten die Wakker Dier als voorbeeld eruit heeft gelicht, zijn er twee heel anders uitpakkt dan oorspronkelijk gepland, en dit project is geflopt. Hoeveel van de veegerelateerde projecten falen? SKV⁸ (Stichting Kwaliteitsgarantie Kalverproductie) heeft geen betrekking op dierenwelzijn, wel op voorkomen gebruik van verboden stoffen en ketentracering. SKV leidt niet tot betere huisvesting van de kalveren, de SKV bedrijven hanteren de minimum wettelijk vastgestelde normen. Bovendien heeft het introduceren van welzijnsnormen weinig zin als er geen handhaving plaatsvindt.

@ Stichting Wakker Dier, februari 2012

Postbus 92024

1090 AA Amsterdam

www.wakkerdier.nl

info@wakkerdier.nl

---

⁸ <http://www.skv.info/>